

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Yanında Elmin İnkişafı Fonduna

ABŞ-da Beynəlxalq Elmi Yığıncağa ezamiyyəti barədə
AMEA Torpaqşünaslıq və Aqrokimya İnstitutunun
direktoru a.f.d. Əmirah İ. Məmmədovun

Hesabatı

Ezamiyyə müddəti: 1-8 Noyabr, 2014-cü il.

Yeri: ABŞ-ın Kaliforniya ştatı, Lonq Biç şəhəri.

Mən 2-5 Noyabr 2014-cü il tarixində ABŞ-ın Kaliforniya ştatının Lonq Biç şəhərində keçirilən "Böyük Sınaqlar-Böyük Həllər" adlı Torpaqşünaslıq, Bikticilik və Aqronomiya elmləri üzrə cəmiyyətlərin birgə keçirdiyi beynəlxalq yığıncaqda (konqresdə) iştirak etmişəm (2014 International Annual Meetings of ASA-CSSA-SSSA, "Grand Challenges-Great Solutions," Nov. 2-5, 2014, Long Beach, CA; <https://www.acsmeetings.org/home>). Ezamiyyətlə bağlı xərclər Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Yanında Elmin İnkişafı Fondu (EİF) tərəfindən, EİF-nun 2014 5-ci "Mobillik qrantı" müsabiqəsinin qalibi kimi, EİF-Mob-5-2014-2(17) qrant layihəsi çərçivəsində ödənilmişdir. Bu barədə sesiyada çıxış zamanı və konqresdən sonra AMEA mediasında və yerli qəzetlərdə gedən məqalələrdə qeyd edilmişdir.

Noyabrın 5-də "Torpaq və Suyun İdarəsi və Mühafizəsi" sesiyasında "Polymer konsentrasiyasının semi-arid torpaqların su tutma əyrisinə və struktur dayanıqlığına təsiri" mövzusunda məruzə ilə çıxış etmişəm (Oral presentation: "Water Retention and Structure Stability of Semi-Arid Soils As Affected By Polymer Concentration" SSSA session: Soil and Water Management and Conservation). Məruzə ətrafında muzakirə olub və tədqiqatımıza xüsusi maraq göstərən ABŞ-ın Luiziana Dövlət Universitetinin Kənd Təsərrüfatı Mərkəzinin əməkdaşları ilə gələcək əlaqələrin qurulması üçün danışıqlar aparılması planlaşdırılıb. ABŞ və Braziliyadan olan tədqiqatçılar isə bizim işdə istifadə edilən metod və modeldən istifadə üçün seminar keçirilməsini təklif ediblər.

Toplantıya ABŞ və 40 digər ölkələrdən 4000-dən yuxarı iştirakçı qatılmış, 430-dan yuxarı sesiyada 1500-dən yuxarı məruzələr dinlənilmiş və posterlər nümayiş etdirilmişdir. Ümumiyyətlə çox nüfuzlu sayılan bu toplantıda iştirak məhsuldar olmuşdur: torpaqşünaslıq ilə bağlı multi-istigamətlər-yaxınlaşma üzrə dünyada aparılan son tədqiqatları əks etdirən çıxışlar dinlənilmiş, coxsaylı görüşlər keçirilmiş, fikir mübadiləsi aparılmış, birgə proyektlərin hazırlanması üçün bəzi müzakirələr keçirilmiş və yeni metodlar, modellər və texnoloji işlərlə tanış olunmuşdur, Həmçinin Elsvir və digər nəşriyyatların, o cümlədən Amerika Torpaqşünaslıq cəmiyyətinin nümayəndələri ilə danışıqlar aparılmışdır.

Müxtəlif bitkilər altında torpaq şəraitinin və nəmlənmənin qaz emissiyasına təsiri, torpaq-bitki sistemində suyun və məhlulun hərəkəti və ona bitkinin rizosferasında mikrobioloji proseslərin intensivliyinin rolu; torpaq yaxşılaşdırıcıları o cümlədən polimer və gipsin tətbiqi və ərazinin mühafizə sistemi üzrə normativlərin hazırlanması; torpaq və suyun idarəsi, mühafizəsi və keyfiyyətinə işləmə, minimum işləmə və mikroiklimin təsiri; səthdən axım və eroziya, hissəciklərin və qida maddələrinin transportu və iteqrasiyalı idarəsi və iqlim dəyişikliyinə dair doptasiya planlarının hazırlanması mövzuları ətrafında (ABŞ-ın İndiana, Kaliforniya, Texas və Luiziana, həmçinin Braziliya və Kanadanın Universitetlərinin nümayəndiləri ilə) müzakirələr daha maraqlı olmuşdur.

Konqresdən sonrakı günlərdə, 6-8 Noyabrda konqreslə bağlı keçirilən "torpaqdan qaz emissiyası" mövzusunda vörkşopda və ştatın müasir kənd təsərrüfatı üzrə məlumatlandırıcı seminar və turlarda iştirak etmişəm. Konqresdə nəzəri və praktiki məsələlərlə bağlı nümayiş etdirilən coxsaylı sərgi materialları ilə tanışlıq müasir zamanın çağırışına uyğun qlobal iqlim dəyişməsi və torpaqşünaslıq ilə bağlı layihələr üzrə institutumuzun laboratoriya və tarla şəraitində istifadəsində lazım ola biləcək müasir cihazların seçilməsinə imkan verəcəkdir.

Konqresdə qeyd edilən və dünya elminin qarşılaşdığı böyük sınaqların və onların qlobal ictimai problemlərə təsirinin vacib məsələləri kimi 1) İnsan və ekosistem sağlamlığını, 2) Tullantıların təmizlənməsi və su keyfiyyətini, 3) Ərzaq

və enerji təhlükəsizliyini və 4) İqlim dəyişikliyini göstərmək olar. Bu məsələlər qısa, orta və uzunmüddətli çərçivədə araşdırılmalı və ya təhlil olunmalıdır.

Qısa müddətli: (1) Torpağın mikrob icmaları bioloji müxtəlifliyin ən böyük mənbəyi kimi, (2) Şəhər və kənd kənd təsərrüfatı ərazilərində yaranan səthi suların (runoff) qida maddələri və çöküntü hissəcikləri ilə su mənbələrini çirkləndirməsi, (3) Düzgün olmayan qidalanma və şəhər əhalisinin köklüyü problemi, (4) Alternativ peyin idarəetmə praktikası ilə torpaqda karbonun toplanması imkanının artırılması.

Orta müddətli: (1) Torpaq xəstəlik mənbəyi və həm də xəstəliyin aradan qaldırılması üçün bir vasitədir, (2) Torpaqlara üzvi və sənaye tullantılarının tətbiqinin artırılması torpaqların müalicəsini çətinləşdirir, (3) Qida, yem, lif, və yanacaq istehsal edən davamlı kənd təsərrüfatı sisteminin ətraf mühitə təsirinin minimuma endirilməsi üçün qida maddələrinin itkisiz istifadəsinin artırılması tələb olunur, (4) İqlim dəyişikliyi kriosferanın əriməsinə və istixana qazlarının emissiyasının əhəmiyyətli dərəcədə artmasına səbəb olur.

Uzun müddətli: (1) Kənd təsərrüfatı istehsalı azot, fosfor və pestisidləri yerüstü və yeraltı sulara verir (nəql etdirir), (2) Üzvi və sənaye tullantılarının uzunmüddətli tətbiqinin torpağa təsirləri haqqında bilik çatışmır, (3) Dünyanın inkişaf etməkdə olan regionlarında əsas təsərrüfat alətləri yoxdur və davamlı ərzaq, yem, lif və yanacaq istehsal etmək üçün bilik çatışmır, (4) Nümunə üçün ABŞ kənd təsərrüfatı illik ABŞ istixana qaz emissiyalarının 6% ni təşkil edir. Meşələr, əkin sahələri, otlaqlar düzgün idarə nəticəsində mənbə olmaq qabiliyyətinə malik ola bilər.

Qeyd edilənlər və onların həlli yolları Torpaqşünaslıq, Bikticilik və Aqronomiya elmlərinin bu istiqamətlərdəki prioritetini müəyyən edəcək.

Hesabata səfərlə bağlı şəkillər əlavə olunur.

AMEA Torpaqşünaslıq və Aqrokimya
İnstitutunun direktoru, a.f.d.

Ə. İ. Məmmədov